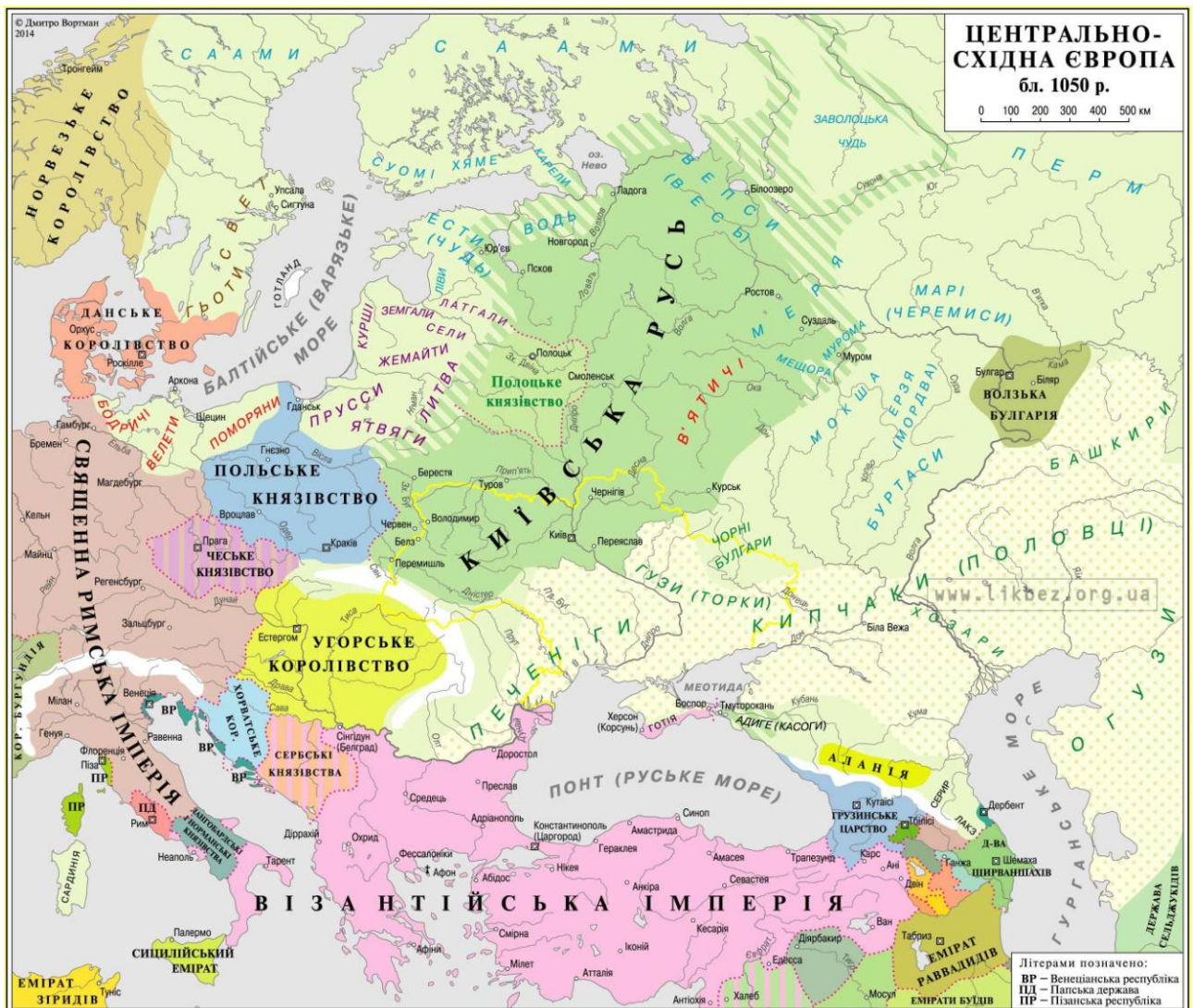

Анна Ярославна – київська княжна та королева Франції XI ст.

<http://likbez.org.ua/ua/anna-yaroslavna-kievskaya-knyazhna-i-koroleva-frantsii-xi-v.html>

Матримоніальні відносини династії, яку в історичній літературі прийнято називати Рюриковичами, впродовж Х–ХІІІ ст. сягали не тільки найближчих сусідів – П'ястів у Польщі, Арпадів в Угорщині, Пшемислідів у Чехії і Моравії, вінценосних та невінценосних родин Ромейської імперії тощо, а й зі зрозумілих причин «покривали» так званий «скандинавський простір», що впродовж ІХ–ХІ ст. обіймав велетенські за площею терени від Нормандії, Британії та Ісландії на півночі й заході до східнослов'янських і угро-фінських земель на сході, а також Сицилії і півдня Апеннінського півострова – на півдні. Спільне походження, а відтак – часто й політично-династичні інтереси окремих сімейств, котрі на початку ХІ ст. посідали престоли на Русі, у Англії, Норвегії, Данії, Швеції, Нормандії та інших землях, безперечно, окрім всього іншого, вплинули на укладення **19 травня 1051 р.** першого й єдиного французько-руського шлюбу вінценосних осіб – доньки київського князя Ярослава Володимировича (983/987–1054) та його дружини Інгігерди (1002–1050) – **Анни (б. 1030 – після 1075)** і короля Генріха I (1008–1060) з династії Капетингів. (Дивись також: *«Жінки з династії Рюриковичів при європейських дворах ХІ–ХІV ст.»*)

Русь та довколишні землі у 1050 р. Карта Дмитра Вортмана

Нова французька, ще доволі слабка, вінченосна родина з одного боку воліла уникнути матримоніального союзу із сильнішим від себе вельможним сімейством місцевого походження, а з іншого – прагнула через шлюб із донькою київського князя протидіяти тискові німецького імператора Генріха III (1017–1056) і зайняти сильнішу позицію у відносинах із впливовим нормандським герцогом Вільгельмом (1027–1087).

Опосередковано мусила посприяти шлюбові й інформація про мощі святого папи Климента († між 97/100), котрі перебували у Києві й стали відомими за посередництвом Бруно з Кверфурта (974–1009) французькому хроністу Адемарові Шабанському (988–1034). За переконанням останнього – саме загиблій мученицькою смертю від рук прусів св. Бруно хрестив Русь, володарі якої, відтак, в рецепції християнської ідеології і світогляду представників двору Капетингів напередодні укладення Генріхом I свого другого шлюбу, отримували додаткові бонуси. Відомості про мощі св. Климента імовірно синхронно збирав і канонік собору в Реймсі Одальрик, добре знайомий із учасником французького посольства до Києва у 1049 р. шалонським єпископом Роже II (1042–1066), котрий, мабуть, разом з іншими посланцями, озвучив батькові нареченої пропозицію укладення матримоніального союзу.

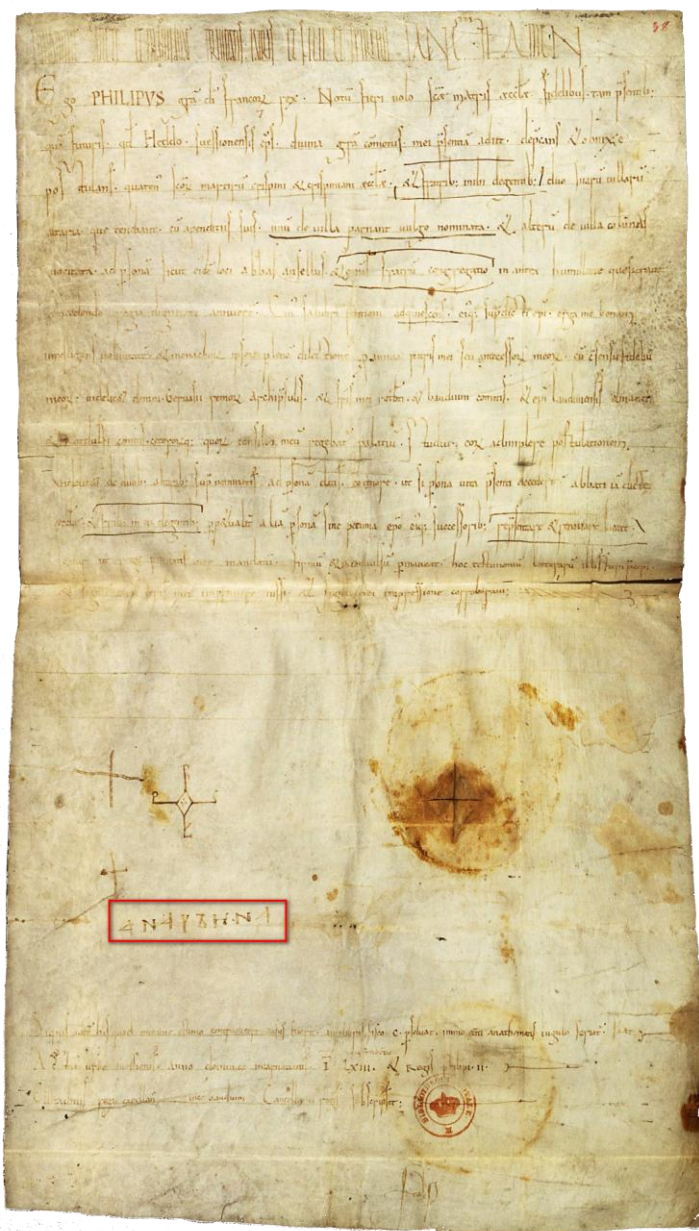

Абатство Сен-Дені (Париж, Франція). Місце поховання короля Генріха I

У шлюбі зі своїм чоловіком Анна прожила до його смерті 4 серпня 1060 р., привівши на світ четверо дітей – трьох синів **Філіпа (1053–1108)**, Роберта (1055–1060), Гуго (1057–1102) і одну доньку Емму (1054–1109?), можливо, відому від 1600 р. під церковним іменем Едігна – блаженну римо-католицької та, згодом, Української греко-католицької церков. Поява у французькій керівній династії грецького імені Філіп, доволі популярного у країні в наступні століття, безпосередньо пов'язане саме із цим шлюбом. Найстарший син Генріха I

Анни став третім в історії країни за тривалістю правління королем (48 років). Другий син Роберт помер у юному віці, натомість третій Гуго – учасник I Хрестового походу, засновник розгалуженого роду Вермандуа.

Абсолютно невідомий за літописами, життєпис Анни Ярославни реконструюється винятково західноєвропейськими пам'ятками XI–XII ст., де вона занотована «**filia regis illius terre Rabastia, Anna nomine**» («донька короля тієї землі Русі [зіпсоване – *Rabastia*. – М. В.] на ймення Анна»), «**regis Ruthenorum filie**» («донька короля рутенів»), ідентифікована за іменем (*Anna, Agnes*), матримоніальною та родинною належністю до королівської сім'ї (*S. Henrici regis. S. Annae regine uxoris ejus, Henricus coniugis que meus, Philipus rex cum matre regina*), титулом (*Anna Reginae, A. gratia Dei Francorum regina*) і ін. На загал, з посеред десятків виданих упродовж X–XIV ст. за династій «латинського» світу представниць династії Рюриковичів вона третя за кількістю джерельних нотаток, достатньо, на відміну від інших, пошанована увагою дослідників різних країн уже з XVIII ст., але разом з тим – об'єкт політизації, частих містифікацій та інсинуацій.

Надання короля Філіпа I абатству св. Крепіна в Суассоні від 1063 р. Кириличний автограф Анни Ярославни виділено червоною рамкою

Донька київського князя, дружина Генріха I на момент одруження була освіченою. Це єдина із усіх інших Рюриківен, кириличний автограф якої наразі відомий, дійшов до наших днів. Він написаний в акті-наданні її найстаршого сина, французького короля Філіпа I абатству св. Крепіна у Суассоні від 1063 р. великими літерами – **АНАРЪИНА**. Після переїзду до Франції за нею, поряд зі старим грецьким іменем, закріпилося нове, латинізоване з грецької – **Агнеса** (*gagne* – в перекладі з грецької «чистий», «святий»), занотоване джерелами після смерті чоловіка 1060 р., що може слугувати аргументом, втім слабким, про конверсію. Джерела XI ст. нічого не повідомляють про канонічні приписи, а тим паче – випадки переходів з грецького обряду (*ritus graeci*) на латинський (*ritus latini*), характерні радше для XIV–XV ст. Доброчесність французької королеви підкреслена не лише укладеними її чоловіком і особисто нею ж актами-наданнями навколишнім обителям, а й датованим 1059 р. листом папи Миколая II († 1061), в якому той недвозначно

порівнював її зі старозавітними благочестивими жінками, наприклад царицею Савською (X ст. до н. е.).

Анна Ярославна належить до числа перших виданих за кордон представниць умовної династії Рюриковичів, котра після смерті свого чоловіка, не пішла до монастиря, як

це часто (ба, майже завжди) траплялося в руських землях із вінченосними вдовами, а, попри канонічні застереження й напоумлення церковних архієреїв, все ж у 1061/1062 р. вдруге взяла шлюб. Вона вийшла заміж за колишнього ворога Генріха I – одіозного **графа Рауля де Крепі** з роду Валуа († 1074).

Надгробок Рауля де Крепі. Церква св. Петра в Мондід'є (Франція)

На час укладення шлюбу, живою (втім, задля «дотримання процедури», звинуваченою у зраді й прогнаною) залишалася друга дружина французького вельможі Елеонора (Хакенеза), графиня Монтідьє і Перрона. Це погрожувало графові Раулю церковними санкціями від архієпископа Реймса Гервасія (1007–1067), що, ймовірно, як вказує *Chronicon sancti Petri Vivi Seno-*

nensis, на якийсь короткий час все ж були до нього (але не Анни Ярославни!) застосовані. Однак, активна участь нового подружжя у житті Франції за правління Філіпа I у якості регентів, підписи обох під численними актами засвідчують хіба що тимчасовість відлучення (якщо таке взагалі було!) Рауля де Крепі.

Після останньої документальної згадки про Анну Ярославну в одному із актів короля Філіпа I від 1075 р. її доля та місце поховання залишаються невідомими. Знахідка в XVII ст. в абатстві Вілл'єр міста Серні надгробної плити із фрагментарно уцілілим написом «Тут лежить володарка Агнеса, дружина колишнього короля Генріха» (*Hic jacet domina Agnes uxor quondam Henrici regis*) із постаттю Анни Ярославни в науковій літературі не пов'язується.